

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 24 (1979), No. 6, 351--[356a]

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138985>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1979

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy

ZA PROFESOREM MIROSLAVEM BAJEREM

Uprostřed činarodé práce zemřel 30. 5. 1979 ve věku 54 let prof. RNDr. Miroslav Bajer, DrSc., nositel Řádu rudé hvězdy a Řádu práce, vedoucí katedry fyziky a prorektor Vysoké školy báňské v Ostravě.

Prof. Bajer se narodil 24. 7. 1924 v Příboře, kde také vystudoval gymnázium. Potom studoval obor matematika-fyzika na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity. Vysokoškolská studia dokončil v r. 1950 a do r. 1952 působil jako asistent na katedře fyziky Vysoké školy technické. V tomto roce uzavřel studia dosažením titulu doktora přírodních věd a přešel na katedru fyziky VŠB v Ostravě.

V Ostravě se velmi rychle zařadil mezi nejlepší učitele a vědeckovýzkumné pracovníky. Záhy pochopil, že budoucnost ve vědecké práci má jen týmová práce, a to taková, jejíž výsledky lze bezprostředně uplatnit v praxi. Navázal spolupráci s předními odborníky z hornické praxe a zaměřil se na řešení palčivých problémů spojených s důlní bezpečností a větráním. Ve více než třiceti experimentálních i teoretických pracích, které byly publikovány v domácích i zahraničních časopisech, studoval problém horní i dolní meze výbušnosti hořlavých plynů. Výsledkem těchto prací byla technická příručka *Stanovení rozmezí výbušnosti hořlavých plynů*, publikovaná v r. 1967, a konstrukce analyzátoru výbušných plynových směsí, který je čs. patentem a umožňuje na základě rychlé analýzy důlních plynů provádět nejen účinnou požární prevenci, ale také rychlejší likvidaci případného požáru. Za tyto práce byla v r. 1967 prof. Bajerovi udělena hodnost doktora technických věd.

V poslední době se prof. Bajer zaměřil na řešení problematiky odvětrávání hlubokých po-

vrchových dolů v obtížných klimatických podmínkách, jak je známe z Mostecká. S odchodem prof. Bajera zůstává tento problém zatím otevřen.

V padesátých letech, kdy byl na Ostravsku velmi citelný nedostatek středoškolských profesorů, zvláště z matematiky a fyziky, měl prof. Bajer vedle své práce na katedře fyziky ještě úvazek na gymnáziu. Zde se velmi dobře seznámil s mentalitou mládeže chystající se teprve ke vstupu na vysokou školu a to mu umožnilo vypracovat přednášky z fyziky na VŠB k takovému stupni srozumitelnosti bez ztráty náročnosti, že jeho přednášky i skripta patřily vždy k nejlepším. Kromě toho prof. Bajer byl člověkem, ke kterému bylo možno přijít kdykoli s jakýmkoli problémem a vždy najít hluboké porozumění a přátelskou ochotu pomoci. A díky těmto jeho vlastnostem stala se Vysoká škola báňská místem, na kterém mohl prof. Bajer plně rozvinout a uplatnit své vrozené pedagogické nadání nejen jako učitel, ale také jako akademický funkcionář. Byl postupně proděkanem, děkanem hornicko-geologické fakulty a nakonec prorektorem. V těchto funkcích měl pak nemalý podíl na řešení obtížných úkolů spojených s budováním Vysoké školy báňské v Ostravě.

V profesoru Bajerovi ztrácíme nadaného vědeckého pracovníka, vynikajícího učitele, přátelského spolupracovníka a dobrého člověka; jeho nepřítomnost v našich řadách budeme ještě dlouho pocívat.

Jaroslav Sommer

K SEDMDESÁTINÁM AKADEMIKA V. VOTRUBY

Již nevím, kdy a kde jsem četl učené pojednání o tom, jak se v jednotlivých oborech lidské činnosti s věkovou hranicí mění tvůrčí aktivita — schopnost přijímat a rozvíjet nové myšlenky, atd. Vzpomínám si však dobře, že podle něho by teoretičtí fyzikové měli zenitu dosáhnout někdy kolem dvacátého čtvrtého roku svého života. Kolem třicítky se již prý stávají čím dále tím konzervativnějšími, čím dále tím více neochotnými, či neschopnými přijímat a rozvíjet nové myšlenkové pravdy. Nechci polemizovat — stojím však před záhadou: Věříme-li kalendáři,

pak 19. prosince tohoto roku se akademik Václav Votruba dožívá sedmdesátí let, kdežto podle výše zmíněného pojednání by měl mít ještě hodně daleko do třicítiky. Věříme-li (ač neradi) obému, nezbyvá nám asi nic jiného, než závěry tohoto pojednání chápat ve smyslu statistických zákonů a paradox řešit obligátním odkazem na výjimku potvrzující pravidlo. A v tom to asi skutečně bude — akademik Votruba je bezesporu výjimečnou osobností naší teoretické fyziky. Spojuje v sobě pedagogické mistrovství, fyzikální cit, matematickou erudici, široký přehled, schopnost odlišit podstatné od technických detailů, rychle odhalovat souvislosti, společný myšlenkový či fyzikální základ i u problémů zdánlivě od sebe velice vzdálených a další vysoké kvality vysokoškolského profesora a aktivního vědeckého pracovníka. Prakticky celá střední a mladší generace československých fyziků vyrůstala pod přímým vedením nebo vlivem jubilantovým. Netýká se to jen těch, kteří studovali či působili v Praze, ale i řady předních slovenských teoretických fyziků, k jejichž výchově významně přispěly přednášky konané prof. Votrubou v Bratislavě. Také maďarští a bulharští fyzikové dodnes vysoce oceňují pomoc, kterou pro ně při zavádění moderních oborů teoretické fyziky byly jeho přednáškové pobyty v Budapešti a v Sofii. (Pro zajímavost uvedme, že např. akademik Ch. Christov je rovněž jedním z jubilantových žáků). Mnoho dalších zahraničních fyziků podobně vzpomíná na údobí, kdy jubilant působil ve Spojeném ústavu jaderných výzkumů v Dubně jako náměstek ředitele. I mnozí z těch, kteří neměli to štěstí účastnit se přednášek či seminářů akademika Votruby byli jím pozitivně ovlivněni prostřednictvím jeho vynikajících učebnic *Teorie elektromagnetického pole* a *Základy speciální teorie relativity*.

Nemám v úmyslu uvádět zde soupis vědeckých publikací akademika Votruby, přesto, že mnohé z nich sehrály významnou úlohu pro rozvoj teoretické fyziky po druhé světové válce (připomeňme alespoň dodnes citované práce z kvantové elektrodynamiky a průkopnické práce z oblasti klasifikace elementárních částic). Chtěl bych spíše obrátit pozornost k jiné skutečnosti, která je pravděpodobně širší veřejnosti známa méně: díky neobyčejné skromnosti kombinované s velkou kritičností a zejména sebekritičností, počet vědeckých prací, jejichž duchovním otcem je nebo na jejichž výsledcích se podstatnou měrou podílel akademik Votruba, mnohokrát převy-

šuje ty, u nichž je uveden jako autor. Jeho jméno se tak často objevuje až v „Acknowledgements“ (i když i na to autoři článků občas zapominají) místo v záhlavích publikací.

Obdivuhodné je, jak i v současné době, kdy publikační exploze způsobuje vážné potíže i mnohem mladším fyzikům, je akademik Votruba schopen rychle se orientovat, systematicky sledovat a kriticky hodnotit současné dění v širokém spektru svých aktivních zájmů v moderní fyzice. Toho si je dobře vědoma široká obec československých fyziků a právě proto se na něj tak často obrací se žádostmi o souhrnné a hodnotící referáty o současném stavu a předpokládaných směrech vývoje v tom či onom fyzikálním oboru. Z těchto důvodů je neustále vyhledávaným konzultantem, oponentem, recenzentem, vědeckým redaktorem a hlavně rádcem.

Za to vše a ještě za mnoho dalšího bych dnes chtěl našemu drahému jubilantovi poděkovat a popřát mu, aby v plném zdraví a duševní svěžesti mezi námi strávil ještě mnoho dalších let plodného života.

J. Formánek

SEDMDESÁT LET PROFESORA ZDEŇKA PÍRKA

V plném pracovním soustředění, duševní svě-
žesti a dobré tělesné kondici se dožil sedmdesátí
let RNDr. Zdeňk Pírko, doktor matematicko-
fyzikálních věd a řádný profesor matematiky na
elektrotechnické fakultě Českého vysokého učení
technického v Praze.

Narodil se 12. prosince 1909 v Pacově (okres
Pelhřimov) v rodině nižšího státního zaměstnan-
ce. Od roku 1910 byl však téměř výhradně v Pra-
ze. Do školy začal chodit v roce 1915 a po čtyřech
letech (tedy mimořádně o rok dříve) studoval
v letech 1919—1927 na II. reálném gymnáziu
v Praze-Vinohradech. Z učitelů tohoto období
vzpomíná stále velmi rád a často na profesora
matematiky PhDr. Vladimíra Ryšavého, který
v něm vzbudil zájem o další studium matematiky
a fyziky. Proto se na podzim roku 1927 zapsal
na přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy
v Praze s cílem získat aprobaci z matematiky
a fyziky pro učitelství na středních školách.
Od 3. semestru studoval paralelně na této fakultě
pojistnou matematiku jako druhou možnost pro
získání zaměstnání po ukončených studiích,
neboť tehdy bylo poměrně mnoho aprobovaných
učitelů, kteří čekali na své umístění na středních
školách. Z vysokoškolských učitelů jej nejvíce
ovlivnili prof. Bohumil Bydžovský a prof.
František Závíška, a to do takové míry, že po
celý svůj další život se pohyboval svým zájmem

mezi geometrií a teoretickou mechanikou. Na
podzim roku 1932 po absolutoriu a vykonání
státních zkoušek z matematiky a fyziky před-
ložil disertační práci z matematiky nesoucí název
Teorie pseudoupatnic, která byla přijata a po-
souzena prof. B. Bydžovským a prof. Václavem
Hlavatým. Jako student zapsal a vydal s povo-
lením prof. V. Hlavatého jeho přednášky z di-
ferenciální geometrie křivek a ploch. Po vojenské
prezenční službě (konané mimo Prahu v letech
1932—1934) složil vedlejší i hlavní rigorosní
zkoušky a byl promován na doktora přírodních
věd. Potom nastoupil do svého prvního zaměst-
nání ve Vojenském technickém a leteckém ústavu
v Praze, kde pracoval hlavně v balistice a kde
se tak dostal ke svému druhému studijnímu
oboru, který jej přivedl k zájmu o kosmonautiku
a problémy s tím spojené. V roce 1936—1937
působil jako středoškolský profesor na reform-
ním reálném gymnáziu v Tišnově, po roce pak
byl přeložen na reálku v Praze-Karlíně, kde
setrval s přerušením v okupaci až do května
1945. V roce 1942 byl totiž dán k dispozici pra-
covnímu úřadu; práci v nasazení pro okupanty
však nenastoupil. V roce 1944 se účastnil jedné
ze schůzek u prof. Vyčichla, kde vyslovil svůj
souhlas stát se vysokoškolským učitelem po
znovuotevření pražské vysoké technické školy.
Proto v roce 1945—46 dostal pro výkon funkce
na vysoké škole roční dovolenou, potom se stal
asistentem Matematického ústavu I. (s před-
nostou prof. Františkem Rádlem) při Vysoké
škole strojního a elektrotechnického inženýrství
ČVUT. V roce 1947 se habilitoval z algebraické
a diferenciální geometrie (členy jeho habilitační
komise byli po odborné stránce profesori Josef
Kounovský, Jan Vojtěch a František Vyčichlo).
Již před habilitací byl pověřen přednáškami
z kursovní matematiky 1. a 2. ročníku pro obor
elektrotechnického inženýrství; jako soukromý
docent pak pravidelně ohlašoval pro každý se-
mestr speciální přednášky (v rozsahu 2 hodin
týdně), např. Laplaceovu transformaci, teorii
funkcí komplexní proměnné aj.

Po zřízení samostatné fakulty elektrotech-
nického inženýrství v roce 1950 byl jmenován
jejím prvním děkanem (pro období 1950—1952);
podruhé byl děkanem této fakulty v letech 1956
až 1960. Ještě před zřízením fakult na ČVUT
podle vysokoškolského zákona čis. 58/50, Sb.
podal profesorský sbor nerozdělené Vysoké
školy strojního a elektrotechnického inženýrství
návrh na jeho jmenování řádným profesorem

matematiky; dekretem z 20. 4. 1951 byl pak jmenován s účinností od 1. 9. 1950. Podle výše zmíněného zákona a příslušného prováděcího nařízení ministerstva školství byly také sloučeny všechny ústavy matematiky a oba ústavy deskriptivní geometrie na ČVUT v jednu katedru matematiky a deskriptivní geometrie pod vedením prof. Fr. Vyčichla. Organizace práce na této katedře si vynutila vnitřní rozdělení, takže prof. Pírko vedl odbor strojního a elektrotechnického inženýrství a po skutečném rozdělení v roce 1952 se stal vedoucím katedry matematiky a deskriptivní geometrie při elektrotechnické fakultě. V této funkci působil až do roku 1970, kdy se funkce vzdal po dosažení 60 let. Jako profesor matematiky působí dosud, i když od 1. 10. 1977 pouze na poloviční úvazek.

Prof. Pírko vedle své učitelské činnosti a funkcí s tím spojených na elektrotechnické fakultě ČVUT byl činný i organizačně a zastával další důležité funkce. Tak byl např. generálním tajemníkem Státního výboru pro vysoké školy, vědeckým sekretářem Státní komise pro vědecké hodnosti a předsedou komise pro obhajoby kandidátských disertačních prací z oboru geometrie a topologie při ČVUT. V letech 1955 až 1957 působil na ministerstvu školství a kultury (před tím krátkodobě na ministerstvu vysokých škol) jako náměstek ministra. Po únoru 1948 vykonával na návrh Z. Nejedlého od 29. 2. 1948 skoro jeden rok funkci ministerského inspektora.

V době svého působení na střední škole byl redaktorem časopisu *Rozhledy matematicko-fyzikální* (společně s prof. Fr. Vyčichlem), po 2. světové válce redigoval postupně časopisy *Fyzika v technice*, *Sovětská věda — Matematika*, *fyzika a astronomie*, členský časopis *Jednoty československých matematiků a fyziků* (členem v JČSMF je od roku 1927) *Pokroky matematiky*, *fyziky a astronomie* a konečně *Práce ČVUT* (řada teoretická).

Až dosud napsal přes 300 prací z matematiky a fyziky včetně mnoha popularizujících článků. V posledních asi 10 letech píše tato pojednání ve spolupráci zpravidla s jednotlivými členy semináře z kinematické geometrie, který založil v roce 1957 a dosud velmi úspěšně vede. Práce tohoto semináře je úzce spojena s vědeckovýzkumným úkolem „Metody kinematické analýzy a syntézy“, jehož byl do konce roku 1978 odpovědným řešitelem. Tento výzkumný úkol byl vždy pochvalně oponován a byl zařazen jako

dílčí úkol státního plánu výzkumu a rozvoje, popř. jako fakultní úkol. Dosažené výsledky byly srovnatelné s prací zahraničních pracovníků v tomto oboru, v některých směrech je dokonce předstihly.

Jeho vědecká a odborná činnost byla oceněna udělením doktorátu věd (DrSc. 1957), vyznamenáním Za zásluhy o výstavbu (1959), medailí Jana Amose Komenského, medailí Felberovou, medailí ČVUT a dalšími uznáními.

Prof. Pírko vždy pokládal za svou hlavní práci učitelské povolání. Při pohledu zpět jistě by mohl býti spokojen, neboť vedle značného počtu středoškoláků působil při výchově mnoha inženýrů-elektrotechniků. Vedle toho se osvědčil jako obětavý školitel; výsledkem této činnosti je většina kandidátských prací a také habilitací učitelů katedry matematiky na elektrotechnické fakultě i jiných fakultách ČVUT.

Prejeme prof. Pírkovi, aby mu jeho životní elán s příslovečnou pílí a hlubokými znalostmi zůstal zachován i v dalších letech tak, aby mohl být spokojen s výsledky své práce i se svými spolupracovníky.

Karel Drábek

ZIVOTNÉ JUBILEUM

DOC. RNDr. JÚLIE ŽILINKOVEJ, CSc.

V plnej svezosti, uprostred činorodej práce, oslávila 13. júla 1979 svojich šesťdesiat rokov zaslúžilá učiteľka, čestná členka JČSMF doc. RNDr. Júlia Žilinková, CSc., prorektorka Vysokej školy ekonomickej v Bratislave.

Jubilantka pochádza zo 6člennej robotníckej rodiny. Po maturite na Štátnom koedukačnom učiteľskom ústave v Bratislave v roku 1938 učila ako výpomocná učiteľka na meštianskej škole v Záhorskej Vsi, odkiaľ ju v roku 1940 preložili ako politicky nespoľahlivú do Nižných Slovinciek pri Krompachoch. Od februára 1946 vyučovala v Bratislave, od roku 1949 zastávala funkciu riaditeľky školy. Od roku 1951 pracovala na Povereníctve školstva v Bratislave vo funkcii ústredného inšpektora a metodika. Od septembra 1956 opäť, na vlastnú žiadosť, odchádza pôsobiť do pedagogického procesu na JSS v Bratislave, kde postupne vykonáva funkciu zástupkyne riaditeľa a riaditeľky školy. Popri svojich pedago-

gických a mnohých mimoškolských povinnostiach získala diaľkovou formou štúdiá na Fakulte prírodných vied Vysokej školy pedagogickej v Bratislave v roku 1961 vysokoškolskú kvalifikáciu — promovaná pedagóg pre odbor matematika a deskriptívna geometria. V roku 1962 odchádza na Vysokú školu ekonomickú v Bratislave, kde na katedre matematiky pôsobí doteraz. Počas svojho pôsobenia na VŠE zastávala funkciu zástupcu vedúceho katedry matematiky, prodektanky Fakulty riadenia a od roku 1976 prorektorky VŠE. Po habilitácii v roku 1973 bola vymenovaná docentkou pre odbor ekonomicko-matematické výpočty, v roku 1976 získala titul doktorky vo vednom odbore teória vyučovania matematiky a v roku 1978 titul kandidáta vied v tom istom vednom odbore.

Vedecká práca jubilantky je prevážne zameraná na teóriu vyučovania matematiky na rôznych stupňoch škôl. Už počas svojho pôsobenia na strednej škole sa venovala otázkam metodiky vyučovania matematiky. Bola vedúcou autorkou *Počtovnice pre 2. ročník všeobecno-vzdelávacích škôl*, spoluautorkou metodických sprievodcov pre učiteľov, členkou autorského kolektívu *Metodiky matematiky pre pedagogické fakulty*. Do tohto obdobia spadá jej dlhoročná činnosť ako členky redakčnej rady časopisu Komenský; vyše 10 rokov bola členkou redakčnej rady časopisu Rodina a škola.

Prechodom na Vysokú školu ekonomickú sa doc. Žilinková začína intenzívne venovať otázkam metodiky vyučovania matematiky na vysokej škole. Jej pedagogická činnosť na vysokej škole sa opiera o mnohoročné skúsenosti z pôsobenia na strednej škole a o jej odborné znalosti. Výsledkom tejto jej činnosti je spoluautorstvo 7 vysokoškolských skrípt a výskumná činnosť v pedagogickom procese. Bola členkou riešiteľských kolektívov štátnych výskumných úloh „Výskum nového poňatia obsahu a metód vyučovania matematiky a fyziky na experimentálnych školách ZDŠ a SVŠ“, „Prechod zo strednej školy na vysokú z hľadiska matematiky“, rezortných výskumných úloh „Problémy organizácie a riadenia pedagogického procesu na vysokej škole“, „Cieľ, obsah a metódy vyučovania matematiky a deskr. geometrie na VŠTEP“. Bola riešiteľkou fakultnej výskumnej úlohy „Niektoré poznatky z vyučovania matematiky na VŠE v Bratislave“.

Popri pedagogickej a vedecko-výskumnej činnosti je potrebné vyzdvihnúť aj mnohostrannú

verejnoprospešnú činnosť jubilantky. Na tomto obmedzenom priestore nie je možno ani spomenúť všetky funkcie, ktoré zastávala počas rokov svojho pôsobenia na stredných školách a na vysokej škole. Spomenieme len niektoré. Pracovala vo Výbore žien na Slovensku v kultúrno-výchovnej komisii, v SV ROH vo výchovno-vzdelávacej komisii, vykonávala funkciu podpredsedu ZV ROH a členky výboru ZO SZŽ na VŠE v Bratislave. Od roku 1974 je členkou Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy ObV Bratislava III. Ako dlhoročná členka KSC aktívne pracovala a pracuje v mnohých funkciách v rámci MV KSS v Bratislave, Vysokoškolského výboru KSS v Bratislave, ObV KSS Bratislava III., v stranických organizáciách na pracovisku.

Bohatá a mnohostranná činnosť jubilantky bola ocenená mnohými vyznamenaniami. MV KSS v Bratislave v roku 1964 jej udelil Čestné uznanie za dobrú straníčku a pedagogickú prácu a v roku 1971 Pamätnú medailu pri príležitosti 50. výročia založenia KSC, v roku 1973 dostala Pamätnú medailu k 25. výročiu Víťazného Februára, ďalej viacero medailí VŠE v Bratislave.

Ku Dňu učiteľov 27. 3. 1975 jej udelila vláda SSR vyznamenanie „Zaslúžilá učiteľka“.

Doc. Žilinková je členkou JSMF od roku 1959. Aj na pôde JSMF môžeme registrovať jej bohatú činnosť. Pracovala vo funkcii hospodárky bratislavskej pobočky, bola členkou ma-

tematickej sekcii JSMF, od roku 1971 do roku 1978 zastávala funkciu hospodárky ÚV JSMF, je členkou Predsedníctva a ÚV JSMF, od roku 1972 je členkou ÚV JČSMF, v rokoch 1975 až 1978 bola členkou Predsedníctva ÚV JČSMF, od roku 1973 členkou Komisie pre matematiku na VŠTEP. Za svoju činnosť v JČSMF bolo jej v roku 1972 udelené vyznamenanie „Zaslúžilý člen JČSMF“ a v roku 1978 na celoštátnom zjazde JČSMF za jej zásluhy o rozvoj Jednoty bola menovaná „Čestným členom JČSMF“.

Pri spätnom pohľade na rozsiahlu činnosť doc. Žilinkovej neubránime sa otázke, kde nachádza tú ohromnú vitalitu, energiu a húževnatosť pri plnení všetkých tých náročných úloh a popri nich ešte aj na vzorný rodinný život, na plnenie nemenej náročných úloh manželky, matky a babičky. Je to v jej krásnom vzťahu k povolaniu pedagóga, ktorému podriadila v živote všetky svoje záujmy.

Na záver prajeme doc. Žilinkovej ešte mnoho životnej energie, zdravia a pohody, aby ešte mnoho ďalších rokov mohla vykonávať svoje zamilované povolanie — vychovávať mladú generáciu.

Vladimír Huřka

OSLAVY 100. VÝROČÍ NAROZENÍ ALBERTA EINSTEINA V PRAZE

Ve dnech 26. a 27. února 1979 z iniciativy fyzikálního oddělení pražské pobočky JČSMF uspořádaly Jednota československých matematiků a fyziků a matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy v Praze za spoluúčasti vědeckého kolegia fyziky ČSAV a vědeckého kolegia astronomie, geofyziky, geodézie a meteorologie ČSAV oslavy a seminář na počest 100. výročí narození Alberta Einsteina.

Záštitu oslav převzali předseda Československé akademie věd akademik JAROSLAV KOŽEŠNÍK a J. M. rektor Univerzity Karlovy v Praze prof. dr. ZDENĚK ČEŠKA, SČ., člen korespondent ČSAV.

Oslavy byly zahájeny 26. 2. slavnostním zasedáním vědecké rady matematicko-fyzikální fakulty UK ve velké aule Karolína za přítomnosti předsedy ČSAV akademika J. KOŽEŠNÍKA,

rektora UK prof. dr. Z. ČEŠKY, prorektorů a dalších akademických funkcionářů v tradičních talárech. Zasedání byli rovněž přítomni přední světoví odborníci a pokračovatelé v Einsteinově díle, pozvaní MFF UK, akademik PAN A. TRAUTMANN (PLR), prof. E. SCHMUTZER (NDR), prof. J. A. WHEELER (USA), prof. P. G. BERGMANN (USA) a další oficiální osobnosti vědeckého a kulturního života u nás.

Na zasedání promluvili o osobnosti a díle A. Einsteina prof. dr. IVAN ŮLEHLA, DrSc. (místo náhle onemocnělého akademika VOTRUBY) a jménem zahraničních hostů profesor syrakuské univerzity a předseda Mezinárodní společnosti pro relativitu a gravitaci P. G. BERGMANN.

V rámci tohoto slavnostního zasedání byly předány stříbrné pamětní medaile MFF UK s diplomem prof. J. A. WHEELEROVI a akademiku A. TRAUTMANNOVI a stříbrné pamětní medaile JČSMF s diplomem prof. P. G. BERGMANNOVI a prof. E. SCHMUTZERHOVI.

Slavnostní atmosféru zasedání dokreslilo zdařilé vystoupení Sukova kvarteta, které mistrovsky provedlo dvě části 1. kvartetu Josefa Suka.

Téhož dne odpoledne byl zahájen v posluchárně UK v Celetné ul. č. 16 v Praze 1 seminář věnovaný osobnosti a dílu A. Einsteina, který pokračoval 27. 2. dopoledne. Na něm byly předneseny tyto přednášky:

P. G. BERGMANN: *Unitary theories: Past, present and future*

J. BIČÁK: *Einstein a Praha*

J. A. WHEELER: *Is the universe comprehensible?*

A. TRAUTMANN: *Early history of gravitational radiation*

E. SCHMUTZER: *Einstein and the idea of covariance of the fundamental laws of physics*

M. PETRÁŠ: *Einstein and quantum mechanics*

J. NIEDERLE: *Supersymmetric extensions of Einstein's theory of gravitation*

Přednášky měly vysokou úroveň a byly se zájmem vyslechnuty.

V rámci oslav byl 26. 2. večer uspořádán koncert Sukova kvarteta (ANTONÍN NOVÁK, VOJTĚCH JOUZA, KAREL ŘEHÁK a JAN ŠTROS) rovněž ve velké aule Karolína. Na něm zazněly Smyčcový kvartet As dur op. 108 Antonína Dvořáka, Meditace na staročeský chorál „Sv. Václave“ op. 35 a Josefa Suka a Smyčcový

kvartet B dur Jezdecký K. V. 458 Wolfganga Amadea Mozarta. Za jejich mistrovské provedení sklídili umělci zasloužený potlesk.

Oslavy 100. výročí narození A. Einsteina v Praze byly ukončeny dne 13. 3. 1979, v předvečer jeho dne narození odhalením pamětní, desky s bustou, které jsou dílem akademického sochaře M. BENDY a ing. arch. I. HNĚVKOVSKÉHO; je umístěna na domě v Lesnické ulici č. 7 v Praze 5-Smíchově, kde A. Einstein v l. 1911 a 1912 s rodinou bydlel za svého působení na pražské německé univerzitě. O významu osobnosti a díla A. Einsteina promluvili předseda ČSAV akademik JAROSLAV KOŽEŠNÍK a náměstek primátora hlavního města Prahy arch. J. KILJÁN.

Pro účastníky oslav 100. výročí narození A. Einsteina vydala JČSMF neprodejný tisk *Einstein a Praha*, sestavený J. BIČÁKEM, autorem úvodní stati *Pohled na život a práci Alberta Einsteina v Praze*, který obsahuje seznam pražských prací A. Einsteina. Jsou v něm dále přetisk práce A. Einsteina *Ueber den Einfluss der Schwerkraft auf die Ausbreitung des Lichtes* z *Annalen der Physik* (sv. 35 z r. 1911) a jeho překlad, dále Einsteinova předmluva v originále a překladu k českému vydání knihy A. Einsteina *Theorie relativity speciální i obecné* (1923) a překlad kapitoly týkající se pražského pobytu Einsteina z knihy PH. FRANKA: *Einstein, his life and times* (1947).

Knížka je reprezentativním dílem tiskárny Prometheus; její pěknou grafickou úpravu provedl K. WICK, obsahuje též portrét A. Einsteina od národního umělce MAXE ŠVABINSKÉHO.

Na závěr je třeba poděkovat organizačnímu výboru a zejména dr. L. PÁTĚMU, CSc., předsedovi fyzikálního oddělení pražské pobočky JČSMF, že se tak úspěšně zhostil organizace této významné akce.

Miroslav Rozsival

ZVOLEN

Dňa 6. mája 1979 sa konala už tretia Študentská matematická konferencia na Gymnázii vo Zvolene. Podnet k týmto konferenciám dal riaditeľ školy s. ŠTEFAN BALÁŽ. Organizuje ich predmetová komisia pre matematiku a deskriptívnu geometriu na škole pod vedením s. M. PASERINOVEJ v spolupráci so ŠO SZM a pobočkou JSMF vo Zvolene. Referáty si študenti pripravili pod vedením svojich vyučujúcich a niektorých členov Katedry matematiky a deskriptívnej geometrie VŠLD.

V úvode tohtoročnej konferencie v referáte o vzniku a vývoji JČSMF zdôraznil T. KLEIN, že metódy týchto konferencií sú veľmi blízke tradičným myšlienkam JČSMF. Obsahom konferencie boli referáty: *Život a dielo G. Cantora* (ČULENOVÁ, ĎURIŠOVÁ), *Využitie výrokov a množín v chémii a zemepise* (ŠTEKLÁČOVÁ, URGELA), *Úlohy z lineárneho programovania* (LOVÁSOVÁ, KOVÁČOVÁ, KORYTÁR), *Cyklometrické funkcie* (MAAR), *Niektoré technicky dôležité krivky* (KLEINOVÁ), *Programovací jazyk staviteľ* (LAUKO, MACÍČKOVÁ, ŠIMOVÁ).

V závere konferencie bol matematický trojkolový kvíz, v ktorom na vtipných úlohách súťažili trojčlenné družstvá jednotlivých ročníkov. Tohtoročný kvíz vyhralo družstvo 2. ročníka. Prestávky kvízu boli vyplnené veselými historkami zo života slávnych matematikov. Referáty celej konferencie včetně kvízu budú zachytené vo zvláštnom zborníku.

Nazdávam sa, že aj tohtoročná 3. študentská matematická konferencia splnila svoje poslanie: budiť záujem o samostatné štúdium matematiky, hľadať metódy exaktného vyjadrovania na príprave a prednese matematického textu a orientovať študentov na štúdium technických a prírodovedných vysokoškolských smerov.

Tomáš Klein

Kto podceňuje výsledky matematiky, škodí celej vede, lebo ten, kto nepozná matematiku, nemôže poznať ostatné exaktné vedy a nemôže pochopiť svet.

R. Bacon

Nie je paradoxom povedať, že pri svojich najabstraktnejších teoretických konštrukciách sa približujeme najbližšie k najviac praktickým aplikáciám.

A. N. Whitehead